

صص: ۲۷-۴۶

پیش‌بینی سازگاری زناشویی براساس تصمیم‌گیری و حل‌مسأله، انسجام خانواده، راهبردهای مقابله، مهارت‌های ارتباطی و باورهای مذهبی (عوامل فرایندی خانواده)

**Prediction of Marital Adjustment based on
Decision Making and Problem Solving, Family Solidarity,
Coping Strategies, Communication Skills, and Religious
Beliefs (Factors Family Process)**

هادی سلیمی

دانشجوی دکتری مشاوره، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران. (نویسنده مسئول)

دکتر سمانه نجارپوریان

استادیار مشاوره، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران

دکتر کوروش محمدی

استادیار روان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس، ایران

علی اصغر مهرعلی تبار فیروزجائی

کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه پیام‌نور بابل، بابل، ایران.

Hadi Salimi*

(Corresponding author): PhD Student of Counseling, Faculty of Humanities, hadisalimi69@yahoo.com :Hormozgan University, Bandar Abbas, Iran

Samaneh Najarpourian²,

Assistant Professor of Psychology, Faculty of Humanities, Hormozgan University, Bandar Abbas, Iran

Kourosh Mohammadi³,

Assistant Professor of Psychology, Faculty of Humanities, Hormozgan University, Bandar Abbas, Iran

Aliasghar Mehralitabr Firozjaie⁴

MA of family counseling, Payame Noor University, Babol, Iran.

چکیده

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی سازگاری زناشویی براساس تصمیم‌گیری و حل‌مسأله، انسجام خانواده، راهبردهای مقابله، مهارت‌های ارتباطی و باورهای مذهبی (عوامل فرایندی خانواده) بود. روش پژوهش، توصیفی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری شامل کلیه معلمان متأهل مقطع ابتدایی شهرکرج در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ بودند که براساس جدول مورگان ۳۵۸ نفر به‌صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های سازگاری زناشویی (اسپنیر، ۱۹۷۶) و فرایندخانواده سامانی (۱۳۸۷) استفاده شد. داده‌ها از طریق همبستگی پیرسون و رگرسیون گام‌به‌گام تجزیه و تحلیل شدند. نتایج همبستگی نشان داد که مجموعه عوامل فرایندی خانواده با سازگاری زناشویی رابطه معناداری دارند ($P < 0/01$) و همچنین نتایج رگرسیون گام‌به‌گام نشان داد که به غیر از باورها مذهبی که اثر معناداری در معادله رگرسیون نداشت،

Abstract

The aim of this study was prediction of marital adjustment based on decision making and problem solving, family solidarity, coping strategies, communication skills, and religious beliefs. Research method was descriptive and from correlation type. The statistical population were all married teachers of elementary schools in Karaj city in the academic year 2014-2015 that by using random cluster sampling 358 person were selected based on Morgan table. To collect information was used from Dyadic Adjustment Scale (Spanier, 1976) and Samani questionnaire family process (2009). The data analyzed through Pearson correlation and stepwise regression. The correlation results showed that collection of factors family process have significant relationship with marital adjustment ($P < 0.01$) and also regression results showed that apart from religious beliefs that

has not significant relationship in regression equation, components of family solidarity, communication skills, coping strategies and decision making and problem solving explain together % 49/6 of variance marital adjustment. According to research findings can be concluded that the factors family process have ability to prediction of marital adjustment.

Keywords: marital adjustment, decision making, family solidarity, coping strategies, communication skills, religious beliefs.

مؤلفه‌های انسجام خانواده، مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های مقابله و تصمیم‌گیری و حل‌مسأله باهم ۴۹/۶٪ از واریانس سازگاری زناشویی را تبیین می‌کنند. با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که عوامل فرایندی خانواده توان پیش‌بینی سازگاری زناشویی را دارند.

واژه‌های کلیدی: سازگاری زناشویی،

تصمیم‌گیری، انسجام خانواده،

راهبردهای مقابله، مهارت‌های ارتباطی، باورهای مذهبی.

مقدمه

زدواج یکی از مهم‌ترین و پایدارترین روابط بین‌فردی است (ترودل و گولدفورب، ۲۰۱۰). ازدواج و تشکیل خانواده علاوه بر تأمین و ارضای نیازهای عاطفی، روانی و جنسی؛ در صورتی که پرتنش باشد منجر به توقف و رکود رشد اعضا خواهد شد

(طاهری راد، ۱۳۸۸) از این‌رو آنچه در خانواده و یگانگی زن و شوهر نقشی بیشتر بر عهده دارد، سازگاری زن و شوهر با یکدیگر است (معین، غیائی و مسموعی، ۱۳۹۰).

سازگاری زناشویی^۱ حالتی است که در آن یک احساس کلی از رضایت و شادکامی در زن و شوهر نسبت به ازدواجشان و نسبت به یکدیگر وجود دارد. همسری نقش منحصر به فردی را برای فرد دارد تا جایی که بیشترین تعاملات صمیمی در رابطه با همسر اتفاق می‌افتد (سین‌ها و ماکرجی^۲، ۲۰۰۱). از نظر گریف و برون^۳ (۲۰۰۰) زوجین سازگار زن و شوهرهایی هستند که توافق زیادی با یکدیگر دارند و مدیریت خوبی در زمینه‌ی وقت و مسائل مالی خودشان اعمال می‌کنند. از سوی دیگر ناسازگاری زناشویی به معنای نارضایتی، عدم احساس خوشبختی، عدم توافق در تصمیم‌گیری‌ها است. در واقع مشکل ناسازگاری زناشویی بیش از هر مقوله دیگری سبب ارجاع برای دریافت خدمات بهداشتی و روانی می‌شود (طاهری راد، ۱۳۸۸).

پژوهش مصطفی، لوپر، پوردن^۴ و همکاران (۲۰۱۲) بر روی بیماران نشان داد که سازگاری زناشویی بهتر با فعالیت کمتر بیماری همراه است. رابطه ادراک‌شده بین سازگاری زناشویی و بیماری‌ها اهمیت حضور بیماران به همراه همسرشان را در مداخلات درمانی برای متخصصان آشکار می‌سازد. سازگاری زناشویی می‌تواند به‌طور کامل بر کیفیت زندگی زناشویی تأثیر بگذارد و تحقیقات انجام‌شده، تأثیر آن را بر انواع نتایج گستره‌های بالینی مانند بهداشت روانی، بهداشت جسمانی، رضایتمندی از شغل و حتی طول عمر تأیید نموده‌اند (تیم و کایلی^۵، ۲۰۱۰؛ ساندرگ^۶ و همکاران، ۲۰۱۱؛ عباسی، ۱۳۸۵، به نقل از علی اکبری دهکردی، حیدری نسب و کیقبادی، ۱۳۹۲).

بررسی تحقیقات وجود ارتباط بین ویژگی‌های دموگرافیک، شامل سن، نژاد، درآمد،

---

۱. marital adjustment

۲. Sinha & Mukergee

۳. Greef & Bruyne

۴. Mustafa, Loper, Purden

۵. Timm & Keiley

۶. sandberg

تحصیلات، مدت زمان ازدواج و میزان مذهبی بودن را با سازگاری زناشویی نشان داده‌اند (نوکس و اسکات^۱، ۲۰۰۵، به نقل از حیرت، فاتحی‌زاده، احمدی و همکاران، ۱۳۹۳).

وجود افت‌وخیزهای رضایت و سازگاری زناشویی و کاهش آن در خانواده نشان از وجود مشکلات، درون سیستم خانواده است. از این رو رضایت و سازگاری زناشویی به‌عنوان یکی از ابعاد مهم زندگی زناشویی همواره مورد توجه مشاوران و روانشناسان است و سعی می‌کنند با ارائه‌ی رویکردها، چارچوب‌ها و مدل نظری و استفاده از آن‌ها، مسائل درون خانواده را مفهوم‌سازی کنند و از مشکلات موجود درون سیستم خانواده بکاهند این رویکردها به طور کلی به مداخله درکنش و واکنش‌ها، مهارت‌ها، باورها و عوامل زمینه‌ای در فرد و خانواده دست می‌زنند و به‌طورکلی در فرایندهای خانواده مداخله می‌کنند. فرآیندهای خانواده عبارتند از مجموعه‌ای از کنش‌ها^۲ که هر خانواده برای انطباق و سازگاری با شرایط جدید از آن‌ها استفاده می‌کند (سامانی، ۱۳۸۷) و شامل مواردی نظیر مهارت‌ها و سبک‌های ارتباطی^۳، راهبردهای مقابله^۴، مهارت در تصمیم‌گیری و حل مسئله^۵، انسجام خانواده^۶ و جهت‌گیری مذهبی^۷ است (سامانی، ۲۰۱۱)؛ به نقل از زرگر، محمدی بهرام‌آبادی و بساک نژاد، (۱۳۹۱). به سخن دیگر، فرایندهای خانواده، کنش‌های سازمان‌دهنده‌ای هستند که شرایط را برای برخورد خانواده با شرایط و موقعیت‌های عاطفی، شناختی و اجتماعی مختلف فراهم می‌کند. یا به بیان دیگر، فرایند خانواده شامل همه‌ی کارکردهای تنظیمی است که به‌وسیله‌ی اعضای خانواده در طی زندگی برای مدیریت رخدادهای زندگی به کار می‌رود. این کارکردها فرایندهای کلیدی می‌باشند که فرد و خانواده را قادر می‌سازند به طور مؤثری

---

۱. Knox & Schacht

۲. functions

۳. communication skills and style

۴. coping strategies

۵. problem solving and decision making

۶. family solidarity

۷. religious orientation

با بحران‌های جدید مقابله کنند (والش^۱، ۱۹۹۶، به نقل از سامانی و صادق زاده، ۲۰۱۰). در همین راستا، در بررسی تأثیرات عوامل فرایندی در کیفیت خانواده، محی‌الدینی، صادقی، چراغی و زارع (۱۳۹۲) به این نتیجه رسیدند که این عوامل در بین خانواده‌های افراد معتاد و غیر معتاد تفاوت معناداری دارند و در صورت ارتقای کیفیت فرایند خانواده از طریق برنامه‌های آموزش خانواده، می‌توان ارتقای سطح کیفیت خانواده‌ها و همچنین مقدمات کنترل و پیشگیری گرایش افراد به سمت مواد مخدر را مهیا کرد. همچنین پژوهش‌های دیگری رابطه معناداری بین آموزش و ارتباط عوامل فرایندی خانواده با نیم‌رخ مشکلات خانواده‌های با کودک بیش‌فعال^۲ (جهانی، ۱۳۹۱)، ابعاد سازگاری و خودکارآمدی (رضایی، ۱۳۹۱)، کیفیت زندگی خانواده دارای کودکان عقب‌مانده ذهنی (اسدمنش، ۱۳۹۰)، طرحواره‌های شناختی و شیوه‌های حل تعارض با والدین (جلالی، سروقد و سامانی، ۱۳۹۱) و افسردگی، اضطراب، استرس و امید به زندگی (کمرزین، ناصری، سبحانی خالدیان و همکاران، ۲۰۱۳؛ خالدیان، مالکی، خدایی و همکاران، ۲۰۱۳) را تأیید کرده‌اند. در رابطه بین تصمیم‌گیری و حل مسأله به عنوان یکی از مؤلفه‌های فرایندهای خانواده، نتایج پژوهش قلیلی، احمدی و فاتحی‌زاده (۱۳۸۶) و شکوهی یکتا و پرند (۱۳۸۷) نشان داده است که افزایش مهارت حل مسئله باعث کاهش مشکلات زناشویی و خانوادگی می‌شود. مدرسی، زاهدیان و هاشمی محمدآباد (۱۳۹۳) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که کیفیت عشق و تعهد عاطفی بین زن و شوهر؛ به عنوان مصداق‌های انسجام خانواده، عامل ناسازگاری و گرایش به خیانت زناشویی است. پژوهش‌هایی که به بررسی رابطه مهارت‌های مقابله‌ای در زوجین پرداخته‌اند، اثربخشی آن‌را در بهبود کیفیت زندگی و رضایت زناشویی تأیید کرده‌اند (بردی‌اوزونی دوجی، دادخواه، خدابخشی کولایی و دولتشاهی، ۱۳۹۰). در رابطه بین مهارت‌های ارتباطی و سازگاری زناشویی در یک مطالعه طولی

---

۱. Walsh

۲. hyperactive

سه‌ساله، مارکمن، استانلی و استوراسلی^۱ (۱۹۹۸) دریافتند که مهارت‌های ارتباطی مثل گوش کردن فعال و صحبت کردن می‌توانند مؤلفه‌های پیش‌بینی کننده خوبی برای رضایت زناشویی باشند. همچنین آن‌ها بیان کرده‌اند مهارت‌های ارتباطی ضعیف و حل مسئله ناکارآمد و نداشتن رضایت در تعامل‌ها می‌تواند پیش‌بینی کننده مشکلات ارتباطی در سال‌های پس از ازدواج باشند (به نقل از ابراهیمی و جان بزرگی، ۱۳۸۷). در زمینه رابطه بین باورهای مذهبی به عنوان یکی از مؤلفه‌های فرایند خانواده با کیفیت و رضایت از زندگی زناشویی، گروهی از محققین در پژوهش خود این رابطه را تأیید کرده‌اند (صفورائی، ۱۳۹۰ و منجزی، شفیعی‌آبادی و سودانی، ۱۳۹۱).

براساس آمارهای گزارش شده ثبت‌احوال روند طلاق روبه افزایش است به این صورت که هر ۳ دقیقه و ۴۵ ثانیه یک طلاق در کشور ثبت می‌شود. مقایسه آماری ازدواج و طلاق در سال ۹۳ نشان می‌دهد که به طور میانگین در این سال از هر پنج ازدواج یک مورد به طلاق ختم شده است و نرخ طلاق در استان البرز افزایش بسیار چشم‌گیری داشته است به طوری که در مقابل هر سه ازدواج یک طلاق به ثبت رسیده است (جام جم، ۱۳۹۳)؛ و این آمار دلیلی بر جلوگیری و مقابله با این بحران اجتماعی است. افزایش طلاق نشان از عدم سازگاری بین زوجین است (رسولی و سلطانی گردفرامرز، ۱۳۹۱). از این‌رو شناسایی عوامل مؤثر دخیل در افزایش سازگاری و حل تعارض و مشکلات بین زوجین به‌منظور غنی‌تر کردن زندگی زناشویی و تلاش در جهت کاهش طلاق با هر ایدئولوژی و هر مکتبی در درجه اول اهمیت قرار دارد (طهرانی، حیدری و جعفری، ۱۳۹۲) و معلمان به‌عنوان افرادی آگاه و نسبتاً آشنا با امر پژوهش و تحقیق، افرادی مناسب در شناسایی درست این عوامل هستند. از این‌رو با توجه به افزایش روزافزون طلاق در شهر کرج و کمبود پژوهش‌های بومی، هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی سازگاری زناشویی براساس تصمیم‌گیری و حل مسأله،

مهارت‌های ارتباطی، انسجام خانواده، مهارت‌های مقابله و باورهای مذهبی (عوامل فرایندی خانواده) در معلمان متأهل مقطع ابتدایی شهر کرج بود.

روش

روش تحقیق حاضر توصیفی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه معلمان مرد و زن متأهل مقطع ابتدایی شهر کرج و مشغول به تدریس در سال تحصیلی ۹۳-۹۴ بودند. در مطالعه حاضر شیوه‌ی نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای به کار گرفته شده است. بدین صورت که از بین ۴ ناحیه آموزش و پرورش شهر کرج، از معلمان ناحیه چهارم براساس جدول کرجسی و مورگان^۱ (۱۹۷۰) ۳۵۸ نفر به‌عنوان نمونه به‌صورت تصادفی انتخاب شدند و به ابزارهای پژوهش پاسخ دادند. روش اجرا و تحلیل داده‌ها به این صورت بود که پس از انتخاب و تأیید موضوع و کسب مجوزهای لازم و همچنین مشخص کردن تعداد نمونه، اطلاعات لازم و محرمانه بودن پژوهش به نمونه‌های مورد مطالعه تبیین گردید و ابزارهای پژوهش به نمونه‌های پژوهش داده شد و پس از جمع‌آوری آن‌ها داده‌ها توسط نرم‌افزار SPSS-18 تحلیل شدند.

ابزار سنجش

مقیاس سازگاری دوتایی^۲ (DAS): مقیاس رضایت زناشویی ۳۲ ماده دارد که در سال ۱۹۷۶ توسط اسپنیر^۳، به‌منظور سنجش میزان سازگاری و رضایت زناشویی تهیه شد. این مقیاس چهار بعد رضایت دونفری، همبستگی دونفری، توافق دونفری و ابراز محبت را می‌سنجد. مقیاس سازگاری زناشویی سه نوع مقیاس متفاوت رتبه‌بندی به دست می‌دهد. نمره کل مجموع تمام سوالات بین صفر تا ۱۵۱ است. این مقیاس با آلفای کرونباخ ۰/۹۶ از همسانی درونی قابل توجهی برخوردار است (ثنایی، علاقه‌بند، فلاحتی و هومن، ۱۳۸۷). ملازاده (۱۳۸۱) ضریب پایایی مقیاس را با روش بازآزمایی

۱. Krejcie & Morgan

۲. Dyadic adjustment scale

۳. Spanier

۰/۸۶ و با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹ و میزان روایی هم‌زمان آن با پرسشنامه سازگاری زناشویی لاک-والاس^۱ برابر ۰/۹۰ گزارش نمود. همچنین در پژوهش حاضر با استفاده از روش آلفای کرونباخ ضریب پایایی مقیاس ۰/۸۶ به دست آمد.

مقیاس خودگزارشی فرایندخانواده^۲ (SFPS): این مقیاس توسط سامانی (۱۳۸۷) بر پایه‌ی الگوی نظری فرایند و محتوای خانواده ساخته شد و دارای ۴۳ سؤال مدرج پنج نمره‌ای (کاملاً موافقم = ۵ تا کاملاً مخالفم = ۱) است که پنج حیطه‌ی ۱- تصمیم‌گیری و حل‌مسأله، ۲- مهارت مقابله، ۳- انسجام و احترام متقابل، ۴- مهارت ارتباطی و ۵- باورهای مذهبی را دربر می‌گیرد. به‌منظور تعیین پایایی مقیاس فرایندخانواده، سامانی (۱۳۸۷) روش محاسبه‌ی آلفای کرونباخ را به کار برد. ضریب آلفا به ترتیب برای عامل تصمیم‌گیری و حل‌مسأله، مهارت مقابله، انسجام و احترام، مهارت ارتباطی و باورهای مذهبی برابر با ۰/۸۶، ۰/۸۸، ۰/۷۶، ۰/۷۹، ۰/۷۹ گزارش شده است و در این پژوهش به ترتیب برابر با ۰/۸۴، ۰/۹۳، ۰/۸۸، ۰/۷۱ و ۰/۸۹ به دست آمد. روایی این مقیاس نیز در دو مطالعه با استفاده از روش تحلیل عاملی توسط سامانی (۱۳۸۷، ۲۰۰۸) مورد ارزیابی قرار گرفته است. نتایج این دو مطالعه حاکی از کفایت روان‌سنجی این مقیاس است.

یافته‌ها

در بخش توصیفی تعداد نمونه متشکل از ۲۳۰ زن و ۱۲۸ مرد و در مجموع ۳۵۸ نفر است که بیشتر افراد نمونه را از لحاظ مدرک کارشناسی (۵۳/۴٪)، مدت ازدواج از ۱۳ تا ۱۸ سال (۲۷/۷٪) و داشتن دو فرزند (۴۶/۴٪) تشکیل دادند.

۱. Lock-Wallace Marital Adjustment Scale

۲. Self-report Family Process Scale

جدول ۱، شاخص‌های آماری متغیرهای پژوهش و ضرایب همبستگی مؤلفه‌های فرایند خانواده و سازگاری زناشویی

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر	سازگاری زناشویی
سازگاری زناشویی	۱۲۹/۰۳	۲۰/۷۰	۴۴	۱۴۹	
تصمیم‌گیری و حل‌مسأله	۳۸/۰۱	۷/۰۷	۲۱	۵۰	۰/۵۷
مهارت‌های مقابله	۴۷/۲۴	۸/۳۵	۲۰	۶۰	۰/۶۰
انسجام خانواده	۴۰/۴۸	۶/۶۶	۱۲	۴۵	۰/۶۵
مهارت‌های ارتباطی	۱۸/۹۱	۳/۸۴	۱۱	۲۸	۰/۶۲
باورهای مذهبی	۲۳/۰۷	۵/۳۷	۶	۳۰	۰/۳۰

$P < ۰/۰۱$ [۱]

در جدول ۱ اطلاعات توصیفی از جمله میانگین، انحراف استاندارد، حداقل و حداکثر نمره‌های هر خرده‌مقیاس و همچنین همبستگی بین مؤلفه‌های فرایند خانواده و سازگاری زناشویی مشاهده می‌شود. همبستگی بین مؤلفه‌های تصمیم‌گیری و حل‌مسأله، مهارت مقابله، انسجام خانواده، مهارت ارتباطی و باورهای مذهبی با سازگاری زناشویی به ترتیب برابر با ۰/۵۷، ۰/۶۰، ۰/۶۵، ۰/۶۲ و ۰/۳۰ است که همه‌ی این روابط در سطح $P < ۰/۰۱$ معنادار هستند.

جدول ۲. خلاصه نتایج رگرسیون پیش‌بینی سازگاری زناشویی از طریق مؤلفه‌های فرایند [2]

خانواده								متغیر	متغیر
sig	T	β	B	sig	F	R^2	R	پیش‌بین	ملاک
/۰۰۲	/۱۷	/۲۵	/۷۹۷	/۰۳۶	/۴۱	/۴۹	/۷۰	انسجام	
.	۳	.	.	.	۴	.	.	خانواده	
/۰۰۰	/۰۷	/۲۵	۱/۳۶						
.	۴	.	۰/۴۰					مهارت‌های	سازگاری زناشویی
/۰۲۷	/۲۲	/۱۶	۰/۳۷					ارتباطی	
.	۲	.						مهارت‌های	
/۰۳۶	/۱۰	/۱۲						مقابله	
.	۲	.						تصمیم‌گیر	
								ی و	
								حل مسأله	

جدول ۲ خلاصه نتایج رگرسیون پیش‌بینی سازگاری زناشویی از طریق مؤلفه‌های فرایند خانواده را نشان می‌دهد. در گام آخر مؤلفه‌های انسجام خانواده، مهارت‌های ارتباطی، تصمیم‌گیری و حل‌مسأله و مهارت‌های مقابله برحسب بالاترین میزان همبستگی با سازگاری زناشویی به ترتیب وارد معادله رگرسیون شده‌اند که میزان همبستگی کلی آن‌ها با سازگاری زناشویی ۰/۷۰ است. به غیر از مؤلفه‌ی باورهای مذهبی که اثر معناداری در معادله رگرسیونی نداشت و از معادله رگرسیونی حذف شده است سایر مؤلفه‌ها ۴۹ درصد از واریانس سازگاری زناشویی را تبیین می‌کنند و براساس نتایج جدول این میزان پیش‌بینی معنادار است ($F=۴/۴۱$ ، $P<۰/۰۰۱$). همچنین نتایج جدول نشان می‌دهد که با افزایش یک انحراف استاندارد در مؤلفه‌های انسجام خانواده، مهارت‌های ارتباطی، تصمیم‌گیری و حل‌مسأله و مهارت‌های مقابله، متغیر سازگاری زناشویی براساس آن‌ها به ترتیب ۰/۲۵، ۰/۲۵، ۰/۱۶ و ۰/۱۲ انحراف

استاندارد افزایش پیدا می‌کند. قوی‌ترین پیش‌بینی کننده سازگاری زناشویی در بین مؤلفه‌های فرایند خانواده، مهارت‌های ارتباطی بوده است ($T=4/07$, $\beta=0/25$).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر پیش‌بینی سازگاری زناشویی براساس تصمیم‌گیری و حل‌مسأله، انسجام خانواده، راهبردهای مقابله، مهارت‌های ارتباطی و باورهای مذهبی (عوامل فرایندی خانواده) بود. نتایج نشان داد که عوامل فرایندی خانواده با سازگاری زناشویی رابطه معناداری دارند. نتایج رگرسیون نشان داد که به غیر از باورهای مذهبی، سایر عوامل فرایندی خانواده از قبیل تصمیم‌گیری و حل‌مسأله، مهارت‌های مقابله، مهارت‌های ارتباطی و انسجام خانواده توانایی پیش‌بینی سازگاری زناشویی را دارند که بر این اساس فرضیه پژوهش تأیید می‌شود. در رابطه بین سازگاری زناشویی با عوامل فرایندی خانواده در پژوهش‌های به‌عمل‌آمده در بررسی مؤلفه‌های فرایند خانواده، تحقیقات چنگ^۱ (۲۰۱۰)، هارپر، اسچالچ و ساندربرگ^۲ (۲۰۰۰)، نف و کارنی^۳ (۲۰۰۴)، استوری و برادبری^۴ (۲۰۰۴) و رندال و بودمان^۵ (۲۰۰۹) به رابطه معناداری بین مهارت‌های مقابله و رضایت و سازگاری زناشویی دست یافته‌اند. میشل^۶ (۱۹۹۱) در پژوهش خود به رابطه معناداری بین احترام متقابل و سازگاری و رضایتمندی رسید. در زمینه رابطه‌ی بین انسجام و سازگاری زناشویی زوج‌ها نتایج تحقیقات جمشیدی، حقیقت، رزمی و سامانی (۱۳۸۷)، باباپور خیرالدین و بهاورنیا (۱۳۹۱) و پژوهش لطفی‌نیا، محب و پیش‌روکلانکش (۱۳۸۸) نشان از اثر مثبت انسجام خانواده در ابعاد مربوط به زندگی را نشان می‌دهند. مارکویسکی و گرین‌وود^۷ (۱۹۸۴) به نقل از ملازاده

۱. Cheng

۲. Harper & Schaalje & Sandberg

۳. Neff & Karney

۴. Story & Bradbury

۵. Randall & Bodenmann

۶. Michel

۷. Markowski & Grenwod

(۱۳۷۲) معتقد هستند همسرانی که از سازگاری زناشویی بالاتری برخوردارند عزت نفسی بیشتر دارند و در روابط اجتماعی سازگارترند و سازگاری زناشویی نتیجه فرایند زناشویی و شامل عواملی چون ابراز محبت و عشق همسران، احترام متقابل، روابط جنسی، تشابه نگرش، چگونگی ارتباط و حل مسأله است. از این رو انسجام بین زن و شوهر می‌تواند موجب افزایش سازگاری زوجین شود. بالا بودن انسجام در خانواده به معنی این است که تعهد، همدلی و پیوند عاطفی بین اعضا بالا است و این که اعضا نسبت به ارزش‌ها و علایق یکدیگر حساس هستند و به آن‌ها اهمیت می‌دهند (زارع و سامانی، ۱۳۸۷). به نقل از دانش و حیدریان (۱۳۸۵) پژوهش‌های موریس^۱ (۲۰۰۰)، کب، دراویل و برادبوری^۲ (۲۰۰۱)، علیایی زند (۱۳۶۷) و وکیلی (۱۳۶۶) نشان می‌دهد که هراندازه میزان احترام و احساس پیوند عاطفی بین زن و شوهر بالا باشد سازگاری و رضایت زوجین هم بالا است. مدرسی، زاهدیان و هاشمی محمدآباد (۱۳۹۳) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که کیفیت عشق و تعهد عاطفی بین زن و شوهر عامل ناسازگاری محسوب می‌شود. وقتی زوجین به همدیگر تعهد داشته باشند و احساس کنند که با همدیگر صمیمی هستند و احساس نزدیکی و داشتن تکیه‌گاه امن و محکمی کنند، باعث می‌شود در برابر مسائل و مشکلات زناشویی شانه خالی نکنند و خود را متعهد به حل مشکلات بین فردی بدانند و در نتیجه به همدیگر کمک می‌کنند تا مشکلات را به خوبی حل کنند. ابراهیمی و جان بزرگی (۱۳۸۷) در پژوهش خود رابطه معنادار بین مهارت‌های ارتباطی و رضایت و سازگاری زناشویی را تأیید می‌کنند. در بررسی رابطه مهارت‌های تصمیم‌گیری و حل مسأله پژوهش احمدی (۱۳۸۲) تأییدی بر رابطه معنادار این متغیر با سازگاری زوجها است. در تبیین یافته‌های پژوهش می‌توان ذکر که عوامل فرایندی خانواده به‌عنوان مهارت‌ها، منابع، وقایع، شرایط و تعاملات زندگی، زوجها را در طی سازگاری به جلو حرکت می‌دهد که موجب ارتباط مناسب، سطوح بالای شادکامی زوجها، یکپارچگی و سطحی

---

۱. Morrison

۲. Cobb, Dravil & Bradbury

بالای رضایت از روابط است و موجب برون‌سازی زن و شوهر با یکدیگر در هر مقطعی از زمان می‌شوند (حسینی نسب، بدری گرگری، قائمیان اسکویی آيسان، ۱۳۸۸). انسجام و پیوند عاطفی، شیوه تصمیم‌گیری، علایق و واکنش‌ها در اصل به تعادل اعضای خانواده منجر می‌شود (اولسون^۱، ۲۰۰۰). به نقل از سیف و اسلامی، ۱۳۸۷). در واقع عوامل فرایندی خانواده به‌عنوان مهارت‌ها و واکنش‌های اعضا در برخورد با مسائل و ابعاد گوناگون زندگی است که اعمال مناسب این عوامل می‌تواند به حل مشکل در ارتباط با تعاملات روزمره زندگی کمک کند و زمانی که همسران حس همبستگی و باهم بودن بیشتری کنند، ارزشیابی آن‌ها از رابطه مثبت‌تر می‌شود و تعاملات بهتری در روابط زناشویی خودشان ایجاد می‌شود که به سازگاری و رضایت میان آن‌ها منجر می‌شود (طهرانی، حیدری و جعفری، ۱۳۹۲). در زمینه عدم معنادار نبودن باورهای مذهبی در پیش‌بینی سازگاری زناشویی، پژوهش‌های بنی اسدی (۱۳۷۰) و نیکویی (۱۳۸۳) نبود رابطه بین نگرش‌های مذهبی و سازگاری زناشویی را اثبات کرده‌اند؛ پس شاید بتوان گفت که باورهای مذهبی، کم‌تر از دیگر مؤلفه‌ها به سازگاری زناشویی منجر می‌شود؛ زیرا در سازگاری زناشویی، رضایت از زندگی، شادمانی و ارتباط مثبت با دیگران باید وجود داشته باشد درحالی‌که باورهای مذهبی در زندگی فردی نقش مؤثرتری دارد و درزمینه‌ی روابط بین‌فردی کم‌رنگ است (درویزه و کهکی، ۱۳۸۷) همچنین می‌توان به عواملی نظیر جنسیت، سن شرکت‌کنندگان، شغل، سطح تحصیلات و فرهنگ افراد نمونه اشاره کرد که تقریباً از انواع قومیت‌ها بودند.

با توجه به یافته‌های پژوهش روشن است که عوامل فرایندی خانواده در سازگاری زناشویی زوج‌ها نقش بسیار تأثیرگذاری دارد و می‌توان نتیجه گرفت که عوامل فرایندی خانواده توان پیش‌بینی سازگاری زناشویی را دارند. ازاین‌رو با توجه به آموزش‌پذیر بودن عوامل فرایندی خانواده پیشنهاد می‌شود با آموزش خانواده‌ها در

---

۱. Olson

مورد این عوامل می‌توان گامی ارزشمند در کاهش مشکلات خانواده‌ها و به طبع آن افزایش کیفیت زندگی آنان برداشت. این پژوهش همچنین می‌تواند کمک‌کننده روانشناسان و مشاوران خانواده باشد تا آنان را در فهم مشکلات خانواده‌ها و حل مسائل آنان یاری دهد. این پژوهش چون سایر پژوهش‌ها دارای محدودیت و مشکلاتی است؛ از آنجایی که این پژوهش بر روی معلمان ناحیه چهارم شهر کرج انجام گرفته است و سوگیری‌هایی که در پاسخ به پرسشنامه داشته‌اند باید در تعمیم نتایج احتیاط لازم را به عمل آورد. پس در پژوهشی بهتر این تحقیق می‌تواند بر روی سطح گسترده‌تری از جوامع آماری گوناگون انجام شود. همچنین از آنجایی که در این پژوهش از طرح مقطعی استفاده شده است و به عنوان یکی از محدودیت‌های پژوهش محسوب می‌شود، استفاده از طرح‌های طولی و بلندمدت جهت بررسی صحت تأثیر متغیرهای پیش‌بین بر متغیر ملاک پیشنهاد می‌گردد.

منابع

- ابراهیمی، ا. و جان بزرگی، م. (۱۳۸۷). رابطه مهارت‌های ارتباطی و رضایت زناشویی. مجله روان‌شناسی و دین، ۱(۲)، ۱۶۴-۱۴۷.
- احمدی، خ. (۱۳۸۲). عوامل مؤثر بر سازگاری زناشویی و مقایسه اثربخشی دو روش مداخله‌ای متغیر سبک زندگی و حل‌مسأله در زوجین دارای ناسازگاری زناشویی. پایان‌نامه دکتری، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی علامه طباطبایی تهران.
- اسدمنش، م. (۱۳۹۰). بررسی اثربخشی آموزش خانواده سیستمی بر مدل فرایند محتوا بر نیمرخ روان‌شناختی خانواده‌های دارای کودک عقب‌مانده ذهنی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- باباپور خیرالدین، ج. و بهاورنیا، ا. (۱۳۹۱). مقایسه انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده‌های دارای عضو بیمار مبتلابه ایدز با خانواده‌های جمعیت عمومی. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۳(۱۱)، ۶۰-۳۹.
- بردی اوزونی دوجی، ر.، دادخواه، ا.، خدابخشی کولایی، آ. و دولتشاهی، ب. (۱۳۹۱).

- اثربخشی آموزش گروهی برنامه افزایش مهارت‌های مقابله زوج‌ها بر کیفیت ارتباط زوج‌های ناسازگار. مجله علوم رفتاری، ۶ (۱)، ۳۰-۲۵.
- بنی اسدی، ح. (۱۳۷۰). بررسی و مقایسه عوامل مؤثر اجتماعی، فردی و شخصیتی زوج‌های ناسازگار در شهر کرمان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
- ثنایی، ب.، علاقه‌بند، س.، فلاحتی، ش. و هومن، ع. (۱۳۸۷). مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج. تهران: بعثت.
- جام جم (۱۳۹۳). اعلام تازه‌ترین آمار ازدواج و طلاق. شماره ۳۹۶۷، صفحه ۱۷.
<http://www.magiran.com/npview.asp?ID=2945740>
- جمشیدی، ب.، رزمی، م. ر.، حقیقت، ش. و سامانی، س. (۱۳۸۷). رابطه انسجام و انعطاف‌پذیری خانواده با ابعاد کمال‌گرایی. مجله روان‌پزشکی و روانشناسی بالینی ایران، ۱۴ (۲)، ۱۹۹-۲۰۵.
- حسینی نسب، د.، بدری، ر. و قائمیان اسکویی، آ. (۱۳۸۸). رابطه ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های حل تعارض بین‌فردی با سازگاری زناشویی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز. فصلنامه تحقیقات مدیریت آموزشی، ۲ (۸۸)، ۷۷-۵۷.
- حیرت، ع.، فاتحی زاده، م.، احمدی، ا.، اعتمادی، ع. و بهرامی، ف. (۱۳۹۳). نقش ابعاد سبک زندگی زوجی در پیش‌بینی سازگاری زناشویی. فصلنامه زن و جامعه، ۵ (۲)، ۱۵۸-۱۴۵.
- جلالی، ای.، سروقد، س. و سامانی، س. (۱۳۹۱). نقش واسطه‌ای روان‌بنه‌های شناختی در ارتباط با فرایند و محتوای خانواده و شیوه‌های مقابله با تعارض. فصلنامه روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی، ۹ (۳۳)، ۹۲-۸۳.
- جهانی، س. (۱۳۹۱). تاثیر آموزش خانواده بر اساس مدل فرایند - محتوا بر نیم رخ شناختی خانواده های دارای کودک بیش فعال. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- دانش، ع. و حیدریان، م. (۱۳۸۵). رابطه علاقه و احترام متقابل با رضایت زناشویی همسران در شهرستان قم. مجله تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره، ۵ (۱۸)، ۷۶-۵۹.
- درویزه، ز. و کهکی، ف. (۱۳۸۷). بررسی رابطه سازگاری زناشویی و به‌زیستی روانی. مجله مطالعات زنان، ۶ (۱)، ۹۱-۱۰۴.
- رضایی، م. (۱۳۹۱). مقایسه ابعاد سازگاری و خودکارآمدی دانش‌آموزان در گونه‌های مختلف

- خانواده براساس مدل فرایند و محتوای خانواده. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- زارع، م. و سامانی، س. (۱۳۸۷). بررسی نقش انعطاف پذیری و انسجام خانواده در هدف‌گرایی فرزندان. فصلنامه خانواده پژوهی، ۴(۱۳)، ۳۶-۱۷.
- زرگر، ی.، محمدی بهرام‌آبادی، ر. و بساک نژاد، س. (۱۳۹۱). بررسی فرایندهای خانواده به‌عنوان پیش‌بین مشکلات رفتاری در دانش آموزان پایه دوم دبیرستان‌های شهر یاسوج. مجله روانشناسی مدرسه، ۱(۲)، ۱۰۳-۷۷.
- رسولی، ر. و سلطانی گردفرامرزی، س. (۱۳۹۱). مقایسه و بررسی رابطه جهت‌گیری مذهبی و عمل به باورهای دینی با سازگاری زناشویی در طلاب و دانشجویان. فصلنامه خانواده پژوهی، ۸(۴)، ۴۳۹-۴۲۷.
- سامانی، س. (۱۳۸۷). تهیه و طراحی مقیاس فرایندهای خانوادگی برای خانواده‌های ایرانی. مجله روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران، ۱۴(۲)، ۱۶۸-۱۶۲.
- سامانی، س. و صادق زاده، م. (۱۳۸۶). بررسی خود-گسستگی در نوجوانان براساس مدل فرایند و محتوای خانواده. فصلنامه مطالعات تربیتی و روانشناسی، ۳۰، ۱۲۴-۱۱۱.
- سیف، س. و اسلامی، م. (۱۳۸۷). نقش باورهای ارتباطی در کارکرد خانواده و سازگاری زناشویی. مجله اندیشه‌های نوین تربیتی، ۴(۱)، ۱۳۰-۹۹.
- شکوهی یکتا، م. و پرند، ا. (۱۳۸۷). آموزش روش حل مسئله به مادران و تأثیر آن بر رولبت خانوادگی. فصلنامه خانواده پژوهی، ۴(۱۳)، ۱۶-۵.
- صفورائی، م. م. (۱۳۹۰). نقش اعتقادات، بینش‌ها و باورهای دینی در کارآمدی خانواده. مجله معرفت، ۲۰(۱۶۳)، ۶۵-۵۳.
- طاهری راد، م. (۱۳۸۸). بررسی تأثیر آموزش غنی‌سازی ارتباط بر سازگاری زناشویی زوجها. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه خوارزمی تهران.
- طهرانی، ا.، حیدری، ح. و جعفری، ا. (۱۳۹۲). اثربخشی آموزش گروهی با رویکرد چندوجهی لازاروس در افزایش ابعاد سازگاری زناشویی زنان. مجله علوم رفتاری، ۵(۱۶)، ۹۸-۹۸.

- سازگاری زناشویی در زنان متأهل. دوفصلنامه روان‌شناسی بالینی و شخصیت دانشور رفتار، ۲۰(۸)، ۸۷-۹۸.
- قلیلی، ز.، احمدی، ا. و فاتحی زاده، م. (۱۳۸۶). اثربخشی آموزش شیوه حل مسئله بر کاهش تعارضات زناشویی. فصلنامه روان‌شناسی کاربردی، ۱(۳)، ۳۳۱-۳۴۲.
- لطفی‌نیا، ح.، محب، ن. و پیش‌رو کلانکش، ت. (۱۳۸۸). بررسی الگوی مصرف مواد و ارتباط آن با کارکرد خانواده در مراجعین مراکز ترک اعتیاد شهر تبریز. فصلنامه زن و مطالعات خانواده، ۲(۶)، ۱۰۷-۱۲۰.
- محمی‌الدینی، ح.، صادقی، ز.، چراغی، س. و زارع، ر. (۱۳۹۲). اثربخشی گروه‌درمانی شناختی رفتاری بر بهبود فرایندخانواده در خانواده‌های افراد معتاد. مجله روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۳(۱۲)، ۱-۹.
- مدرسی، ف.، زاهدیان، ح. و هاشمی محمدآباد، ن. (۱۳۹۳). میزان سازگاری زناشویی و کیفیت عشق در متقاضیان طلاق دارای سابقه خیانت زناشویی و فاقد سابقه خیانت زناشویی. مجله ارمغان دانش علوم پزشکی یاسوج، ۱۹(۱)، ۷۸-۸۸.
- معین، ل.، غیاثی، پ. و مسموعی، ر. (۱۳۹۰). رابطه سخت رویی روان‌شناختی با سازگاری زناشویی. فصلنامه جامعه‌شناسی زنان، ۲(۴)، ۱۸۹-۱۶۳.
- ملازاده، ج. (۱۳۸۱). رابطه سازگاری زناشویی با عوامل شخصیت و سبک‌های مقابله‌ای در فرزندان شاهد. پایان‌نامه دکتری روانشناسی، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
- ملازاده، ج. (۱۳۷۲). بررسی ویژگی‌های شخصیتی در رابطه با عوامل تنیدگی‌زای زناشویی در زوج‌های در حال طلاق و سازگار. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
- منجری، ف.، شفیع‌آبادی، ع. و سودانی، م. (۱۳۹۱). بررسی اثر ارتباط اسلامی و نگرش‌های مذهبی بر بهبود رضایت زناشویی. مجله تحقیقات علوم رفتاری، ۱۰(۱)، ۳۷-۳۰.
- نجاریان پور، س.، فاتحی زاده، م. و عابدی، م. ر. (۱۳۹۰). بررسی تأثیر شناخت درمانی معنوی بر سازگاری زناشویی زوجین شهر اصفهان. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۲(۶)، ۹۱-۱۰۵.
- نیکویی، م. (۱۳۸۳). بررسی رابطه بین دین‌داری با رضایتمندی زناشویی در بین زوج‌های شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا تهران.

- satisfaction in Taiwan. *International Journal of Intercultural Relations*, 34 (4), 354-362.
- Greef, A., & Bruyne, T. (2000). Conflict management style and marital satisfaction. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 26(3), 21-34.
- Harper, J. M., Schaalje, B. G., & Sandberg, J. G. (2000). Daily hassles, intimacy, and marital quality in later life marriages. *American Journal of Family Therapy*, 28, 1-18.
- Kamarzarrin, H., Naseri, E., Sobhani Khaledian, M., Shoshtari, M., & Hasanvand, B. (2013). Investigating the relationship between family content and process model and depression, anxiety and stress among undergraduate students. *World of Sciences Journal*, (1), 131-142.
- Khaledian, M., Maleki, H., Khodaei, S., Talebian, S., & Asadi, M. (2013). Investigating the Relationship between Family Content and Process Model with Emotional Intelligence, Life Expectancy and Depression, Anxiety and Stress among Undergraduate Students. *Journal of Social Science Research*, 1(7), 180-187.
- Michel, a. (1991). Mutual Respect and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 32(1), 41-50.
- Mustafa, S.J., Loper, K., Purden, M., Zelkowitz, P., & Baron, M. (2012). Better Marital Adjustment is Associated with Lower Disease Activity in Early Inflammatory Arthritis. *Turkish Journal of Medical Sciences*, 42(6), 1180-1185.
- Neff, L. A., & Karney, B. R. (2004). How does context affect intimate relationships? Linking external stress and cognitive processes within marriage. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30, 134-148.
- Randall, A. K., & Bodenmann, G. (2009). The role of stress on close relationship and marital satisfaction. *Clinical Psychology Review*, 29, 105-115.
- Samani, S. (2008). *Validity and reliability of the family process and content scales*. Paper presented in the XXIX international Congress of Psychology, Berlin, Germany, July 20-25.
- Samani, S., & Sadeghzadeh, M. (2010). Reliability and validity of the self-report family content scale. *Psychological Reports*, 106, 539-547.
- Sinha, SP., & Mukergee, N. (2001). Marital Adjustment and Personal

Space Orientation. *Journal of Social Psychology*, 130 (5), 633-639.

Story, L. B., & Bradbury, T. N. (2004). Understanding marriage and stress: Essential questions and challenges. *Clinical Psychology Review*, 23, 1139-1162.

Trudel, G., & Goldfarb, MR. (2010). Marital a sexual functioning and dysfunctioning, depression and anxiety. *Sexologies*, 19, 137-142.